

Uvodna riječ urednika

Poštovani čitateljice i čitatelji, objavom ovog broja navršavamo godinu dana od kada smo *Holon* preobrazili u znanstveno-stručni časopis, odnosno od kada smo uveli i anonimnu recenziju radova. U tom kontekstu, nadamo se da smo barem malo uspjeli opravdati vaša očekivanja i povjerenje. Naravno, i dalje ćemo težiti povećanju kvalitete našeg časopisa, a kako bi to postigli neophodni su nam i vaši kvalitetni prilozi. U svakom slučaju, osim što se zahvaljujem svim dosadašnjim autorima/icama priloga, prilika je zahvaliti se i ekspertima/kinjama što su nam svojim nesebičnim i kvalitetnim ekspertizama pomogli u uspostavljanju kvalitete *Holona*, ali i svima ostalima što su nam pomagali.

Također, najavljujem kako ćemo od sljedeće godine nastojati barem jednom godišnje objavljivati i tematski broj, odnosno, broj u kojem ćemo, uz ostale radove, objavljivati i radove što će obrađivati konkretne ili aktualne teme. Tako, s obzirom na to da će se 2014. navršiti trideset godina od njegove smrti, tema drugog broja (kraj prosinca) sljedeće godine biti će Michel Foucault. Uz to što ćemo i sami pokušati osigurati priloge uglednih poznavatelja/ica Foucaultova stvaralaštva, svi koji smatraju da mogu pridonijeti kvalitetnom obrađivanju navedene teme pozvani su da nam se priključe sa svojim priložima.

Što se tiče sadržaja broja što je pred vama, dr. sc. Joško Sindik i članovi zagrebačke udruge Sindikat biciklista Vladimir Halgota, Mislav Kirac, Tena Šarić i Marko Gregović prilažu istraživački rad¹ o biciklističkoj problematici grada Zagreba. Vjerujem kako rad, o ovoj u Hrvatskoj zapostavljenoj temi, može pridonijeti osvješćivanju urbanističkog odnosa prema biciklizmu, kao i potaknuti na veće aktualiziranje potrebe za poboljšanjem uvjeta biciklističkog prometa u našoj metropoli. U svakom slučaju, biciklizam i bicikl (kao prometalo usklađeno s principima održivog razvitka) značajna su tema urbane antropologije tako da ne

¹ Autori navode kako se radi o najopsežnijem istraživanju biciklističke problematike u nas.

čudi i popularnost, dijelom utopističkog, eseja *Pohvala biciklu* francuskog antropologa Marca Augéa, što je prije nekoliko godina objavljen i u Hrvatskoj, a kojeg preporučam, ako nikom drugom onda barem, svim ljubiteljima/cama vožnje biciklom. S druge strane, dr. sc. Siniša Lajnert, temeljeći se na istraživanju arhivskih fondova Hrvatskog državnog arhiva, poslao nam je osnovni prikaz željezničke infrastrukture i upravne povijesti rudarskih poduzeća u doba Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Kraljevine Jugoslavije, ili, preciznije, za razdoblje od 1918. do 1941. godine. Vjerujem kako ovaj rad može predstavljati zanimljiv izvor informacija ne samo arhivistima/cama nego i stručnjacima/kinjama iz različitih disciplina, odnosno područja (prometa, ekonomije, povijesti, rudarstva itd.). Nadalje, doktorandica Irena Oroz Štancl prilaže rad koji se bavi analizom sadržaja *web* stranica hrvatskih logističkih tvrtki a što isto može predstavljati vrijedan poticaj daljnjem istraživanju ove kod nas očito, također, previše neistraživane tematike. Naposljetku, iz Slovenije nam se pridružila dr. sc. Natalija Mihelčić s prilogom o kulturnom i društvenom životu u općini Kočevje sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Smatram kako priloženi rad predstavlja dobro polazište za daljnja detaljnija i kritičkija istraživanja spomenute problematike, primjerice i u kontekstu značenja i uloge kočevskih Nijemaca (a to kao bitnim ističe i jedan od recenzenata ovog rada) što su se na kočevsko područje doselili krajem srednjeg vijeka te u znatnijem broju obitavali do kraja Drugog svjetskog rata.

Nadalje, u Pjesničkom kutku objavljujemo tri pjesme pjesnika Dejana Djordjevića, što nam se javio iz Leskovca u Srbiji. Kolega je Djordjević profesor književnosti, urednik u nakladničkoj kući i književnom časopisu te je autor dviju zbirki pjesama: *Jesam i nisam* i *Ne/pristajanje*. Na Djordjevićevo se pjesništvo, odnosno na pjesme koje u ovom broju objavljujemo, osvrće apsolvant antropologije i filozofije Damir Đirlić, i to sljedećim rečenicama: »*Pjesme Dejana Djordjevića autentična su potraga za smislom pjesništva u svijetu koji se svojih pjesnika odrekao, a s njima i potrage za vlastitim bićem. U gradu pretrpanih ulica i osvojenih krovova (,Moj grad'), ispunjenom do ispraznosti, one traže prostor odakle bi svijet iznova ispunile smislom. Vrijeme banalnih događaja i stalnog odgađanja za budućnost sublimira se u dimu cigarete smotane od dnevnih novina kojim subjekt svoj prostor pjesničkog daha ispunjava čistom tvari događaja za ponovno čaranje svijeta. U ovoj pjesmi stvaralačku prazninu subjekt*

nalazi usred grada, u parku, premještajući je kroz dim u vlastite grudi, dok se u ciklusu ,Ja, pesnik i lovac' ta praznina smješta u neko snovito lovište izvan grada. U toj se tišini subjekt uspijeva pronaći dvostrukim, iza lovačkog nišana i ispred njega, a cjelovitim se budi tek na trenutak i to u potpunom mraku. Kroz slutnju nekog tragičnog događaja skućeni gradski prostor postaje otvoreni prostor puškometa, a cigareta smotana od dnevnih novina žar upotrijebljen u misterioznoj vradžbini u vodenici čiji okreti evociraju otkucaje srca. Taj dim baca užas na obližnje selo, topi lažni spokoj snijega i mijenja zimu u proljeće. Pjesnik je onaj koji u tišini vrši tu alkemiju, on je tragičar njezine uzaludnosti. Naposljetku, pjesma ,Pesnici tragičari' kratko je upozorenje svijetu u kojem nestaje mjesta za pjesnike jer svijet bez tragičara tragičan je svijet.«

U kontekstu našeg već ustaljenog objavljivanja prijevoda vrijednih radova što još nisu prevedeni na hrvatski jezik, student antropologije i filozofije Lovre Čulina prilaže nam svoj prijevod eseja "How Social Evolution Works?" uglednog britansko-kanadskog antropologa Christophera Roberta Hallpikea. Rad je prvotno predstavljen 5. rujna 2007. godine u Glasgowu, i to na 8. konferenciji Europskog sociološkog društva: »Evolucija i sociologija«, dok u *Holonu* objavljujemo prijevod dorađene verzije koja se nalazi u zadnjoj Hallpikeovoj knjizi *On Primitive Society, and other forbidden topics*, i to na stranicama 81 do 103, što je objavljena prije dvije godine u nakladništvu AuthorHousea. Uz to što koristim priliku i na ovaj se način zahvaliti samom autoru na izrazitoj ljubaznosti te dopuštenju objave prijevoda, prilika je ukratko predstaviti ovog kod nas gotovo nepoznatog antropologa te se osvrnuti na samu bit problematike koje se svojim radovima često dotiče.

Dakle, i iz samog je naziva navedene Hallpikeove knjige uočljivo kako postoje teme koje su gotovo tabuizirane unutar suvremenog antropološkog diskursa. Stava sam da je tome tako, velikim dijelom, i zato što se tzv. postmoderni² antropološki establišment podosta teško nosi

² Ovdje nije mjesto za detaljnije obrazlaganje, ali bih svakako naznačio kako u ovom kontekstu naširoko korišten pojam *postmoderno* ne smatram ispravnim jer je, primjerice, i integralni pristup ništa drugo do postmoderni pristup. Dakle, radije bih govorio o nihilističkom, narcističkom, devijantnom, destruktivskom ili sl. postmodernom diskursu.

s pojedinim činjenicama iz vlastite (antropološke) povijesti, odnosno smatram kako možemo govoriti, jungovskim diskursom, o svojevrsnoj Sjeni antropologije. Naime, činjenično je kako je antropologija u svojim počecima dijelom služila, odnosno bila korištena, i za potrebe kolonijalizma³ (npr. britanska je antropologinja Kathleen Gough, u svojim člancima iz 1968., čak naziva djetetom kolonijalizma, dok američko-saudijski antropolog Talal Asad, u uvodniku svoje uredničke knjige *Anthropology and the Colonial Encounter* (1973.), navodi i pojedine krajnje karakterizacije antropologije kao puke sluškinje kolonijalizma), da su postojale određene antropometrijske zablude (npr. uvjerenje o rasnim razlikama temeljeno mjerenjem lubanje i sl.), da je odnos prema Drugima znao biti podosta omalovažavajući itd. Međutim, to su činjenice koje smatram da ne bi trebalo potiskivati i disocirati, »opravdavajući se«, pukim prelaskom u drugu krajnost (pluralizma i relativizma) koja bjesomučno nastoji zapostaviti određene vrijedne teorije, ukinuti sve moguće razlike, rangiranja i sl., ali čak i određene pojmove (tako su neki, za spomenutu tzv. postmodernu antropologiju, od heretičkih pojmova: rasa, primitivno, kulturna evolucija itd.)⁴. Dakle, jasno je da takav pristup postaje isključivost svoje vrste, ali i paradoks, jer je ukidanje svakog rangiranja/vrednovanja (kao, navodno, temeljnog grijeha i uzroka svih problema) ništa drugo do nametanje novog.^{5,6} Uostalom, s druge strane, krajnji su relativizam i pluralizam, što karakteriziraju spomenuti nihilistički postmoderni antropološki diskurs, ništa drugo do puki

³ Naravno, postavlja se pitanje nisu li i današnji/e antropolozi/ginje što su zaposleni/e u korporacijama također u službi svojevrsnog kolonijalizma.

⁴ Podsjećam, navedena se Hallpikeova knjiga zove *On Primitive Society, and other forbidden topics*.

⁵ Unutar filozofskog se diskursa takav paradoks naziva *performativnom kontradikcijom* (vidjeti npr. Apel, Karl-Otto (2001). *The Response of Discourse Ethics to the Moral Challenge of the Human Situation as Such and Especially Today: Mercier Lectures, Louvain-la-Neuve, March 1999*, Leuven: Peeters; Habermas, Jürgen (1987). *The Philosophical Discourse of Modernity*, Cambridge: Cambridge University Press; Habermas, Jürgen (1990). *Moral Consciousness and Communicative Action*, Cambridge: Polity Press i sl.).

⁶ Ovdje je prilika samo kratko navesti još jedan paradoks, očito temeljen na romantiziranju, kojim je dijelom prožeta gotovo cijela povijest antropološke misli (na što ću se vjerujem imati prilike detaljnije osvrnuti u nekom od budućih eseja), a na koji ukazuje, primjerice, i Jacques Derrida 1967. godine u svom klasiku *O gramatologiji*, i to kada se osvrće na Lévi-Straussovo nekritičko idealiziranje onog Drugog, odnosno, konkretno, indijanskog naroda Nambikwara, što onda predstavlja ništa drugo do svojevrsan obrnuti etnocentrizam.

redukcijom, odnosno cjepljanje, a što je oprečno s temeljnim antropološkim insistiranjem na holizmu ili, kako je to među antropološkim velikanima možda najuočljivije kod Malinowskog (vidjeti npr. *A Scientific Theory of Culture and Others Essays* iz 1944. godine), integralizmu. Stoga, zdrava i integralna postmoderna antropologija podjednako uživa u razlikama ali i univerzalnostima, odnosno svojevrsnom jedinstvu u različitosti, te se neisključivo i kritički nastoji baviti svim bitnim antropološkim temama, pa i onim najškakljivijim, odnosno, pronalazi kontekstualnu vrijednost u mnoštvu autentičnih teorija. Upravo je u tom smislu posebice vrijedno beskompromisno djelovanje kolege Hallpikera što ga predstavljamo u ovom broju te se nadam kako ćemo objavom prijevoda spomenutog eseja potaknuti i kritičko preispitivanje određenih dogmi koje su se ukorijenile i kod dijela naše antropološke javnosti.

U svakom slučaju, profesor emeritus i D. Litt. Christopher R. Hallpike oksfordski je student legendarnih Evans-Pritcharda⁷ i Rodneyja Needhama s bogatim etnografskim (Papua Nova Gvineja, Etiopija) i edukacijskim (Sveučilište McMaster, Sveučilište Cambridge) iskustvom, čije uže područje znanstvenog interesa temeljno uključuje: socijalnu evoluciju, moralni razvoj, tzv. primitivnu misao, ratovanje/sukobe itd. Ono što posebice izdvaja ovog znanstvenika njegovo je neprihvatanje antropoloških dogmi, tako da se nastoji realno i neisključivo, odnosno kritički, postaviti naspram pojedinih, gore suštinski donekle naznačenih (prije svega mislim na temu socio-kulturne evolucije, kao i tzv. primitivnu, odnosno divlju misao), najškakljivijih antropoloških tema pri tome koristeći neke od suvremenih antropologa/inja, vrlo često u potpunosti neutemeljeno, kritizirane i zapostavljene pristupe (npr. genetsku epistemologiju legendarnog Jeana Piageta itd.).

I u konačnici, želim navesti kako mi je na Hallpikera stvaralaštvo pažnju skrenuo upravo, moj negdašnji student, Lovre Čulina, i to prije otprilike dvije godine. S jedne strane, bijah sretan što sam u Hallpikera diskursu prepoznao pojedine elemente vlastitih promišljanja i

⁷ Pada mi na pamet pomisao kako je možda upravo Evans-Pritchardovo stalno propitujući i, na svoj način, skeptičan um bio jedan od značajnijih poticaja na izgrađivanje Hallpikera kritičnosti i antidogmatičnosti u antropološkim promišljanjima.

pristupa (najvećim ih dijelom predajem u kontekstu kolegija Evolucija kulturne svijesti što sam ga (ne bez otpora neznalica!) pokrenuo na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu), dok me, s druge strane, veseli i činjenica kako postoje studenti što se ne ograničavaju samo na literaturu koja im se nudi u sklopu studija, nego i samoinicijativno istražuju.

Posljednji prilog u ovome broju, odnosno izvještaj s međunarodnog interdisciplinarnog simpozija Filozofija medija: Mediji i javnost, što je sredinom studenoga održan u Dubrovniku, prilaže nam sociologinja i ekonomistica Iva Paska.

I naposljetku, uz informaciju kako i ovaj put naslovnicu broja krasí fotografija što je odabrah iz bogate kolekcije naše članice Silve Kalčić, koristim priliku svima zaželjeti sve najbolje u novoj godini.

Vanja Borš